

Prugberger Tamás¹

A szak-jogágak alkotmányjogi problémái a jogrendszer-tagozódás tükrében: Az alkotmányjogi jogduplázódás megjelenésének kihatása a jogrendszer tagozódására

Pokol Béla alkotmánybírói tisztséget is betöltő egyetemi tanár az „Alkotmányi jog és a jogrendszer duplázódása” című most készülő könyvében az alkotmánybíráskodással összefüggésben részben saját külföldi, több országra kiterjedő összehasonlító elméleti és gyakorlati orientáltságú kutatásai, valamint a hazai alkotmánybírói döntési gyakorlatból leszűrt tapasztalatai alapján azt a következtetést vonja le, hogy a kialakulóban van egy új jogág, amelyet alkotmányi jogként jelöl meg. Miként ez koncepciójából kitűnik, az alkotmányi jog egyfelől integráló jelleggel átfogja az egész jogrendszert, másfelől az egyes jogágak szerint is tagozódik, azonban egymással összefüggésszerűen az alkotmányi alapjogok és elveik alapján úgy, hogy az egyes jogágakhoz, jogterületekhez közel álló alkotmányjogi alapjogok csatlakoznak a jogdogmatika és a joggyakorlat alapján kialakult és egyben kialakított jogterületek, jogágak elveihez. Ugyanakkor, ha az egyes jogterületek, jogágak elveit absztraháljuk és elhagyjuk belőlük az adott jogterületre vonatkozó speciális, megkülönböztető jegyeket a jog általános, integráló jogelveihez jutunk el, amelyeket korszerűen megfogalmazott realista „helyes jogi” szemléletben Somló Bódog írt körül.² Ezt a szemléletet, bár marxista materialista irányultsággal, de e megközelítéstől függetlenül realista jogszociológiai aspektussal Peschka Vilmos vitte tovább, kimutatva, hogy a jogi norma, de ugyanígy annak a gyakorlat praxisában történő alkalmazása csak akkor fejt ki pozitív hatást és csak akkor éri el a kívánt célját, ha összhangban van az objektív társadalmi folyamatok objektív törvényszerűségeivel.³ Ezt az absztrakt megállapítást integrált konkretizálással kiegészítve egyúttal azonban a horizontálisan túlmenve vertikálisan is szemlélve, egyúttal pedig túlmutatva Nikolai Hartmann és Losonczy István rétegelméletén,⁴ az egyes emberi individuális magatartásokon és azok másokkal való kapcsolatán kívül a szélesebb és a globális társadalmi viszonyokat, valamint intézményeket a nem emberi, hanem az állati és a növényi életközösségekkel, valamint az élettelen természeti környezettel együtt jogi szempontból is a társadalmi viszonyokkal összefüggésbe kell hozni.⁵ Eme alapvető követelmény következik abból, hogy az embert körülvevő valamennyi állati és növényi életközösség, és mindennek életfeltételét az emberi közösséggel együtt megadó ilyen szempontból élők nem mondható, de az élet feltételeinek biztosítása szempontjából elengedhetetlen bizonyos élettelen elemek zavarmentes léte. Olyan élettelen elemeké, mint amilyen a megfelelő arányú fizikai és vegyi elemekből összeálló légtér, külszíni sós és édes vízréteg, élő-, és élettelen szerves földréteg, talaj és talajvízkészlet, ásványi anyagok, a napsugárzás, vagyis az „Univerzum” valamennyi olyan szervetlen és szerves fizikai és kémiai összetételű élettelen és élő eleme, és ezek együttesének klimatikus hatása, amely nélkül nincs megfelelő individuális emberi és emberi közösségi lét. Mindennek legnagyobb ellensége eme

¹ Prof. em. Dr. Prugberger Tamás D.Sc. (Miskolci Jogi Kar)

² Somló Bódog: Jobbölcséleti előadások + A jog értékmérője. Somló „helyes jogi koncepciójának értékelését lásd Szabadfalvi József: A magyar jogelméleti gondolkodás kezdetei. Gondolat, Budapest, 2011.155-171. o.; U. ö.: Kísérlet az új magyar jogfilozófia megteremtésére a 20. század első felében., Bp. 2014. 79. s köv. o.

³ Peschka Vilmos: Jog és érték. Állam-, és Jogtudomány, 1970/4. sz. 657. o.

⁴ Nikolai Hartmann: Lételméleti vizsgálódások. Bp. 1972.; Losonczy István: Jogfilozófiai előadások vázlata. Bp. 2002. 35-47. o.

⁵ V.ö. Prugberger: A jogi normák a természeti és a társadalmi törvényszerűségek összefüggés rendszerében. In: Publications Universitatis Miskolciensis Sectio Iuridica et Politica, Tomus XXXI. (2012.) University Press, Miskolc, 132-137. o.

elemek arányos összetételébe történő szakavatatlan voluntarisztikus beavatkozás, valamint a határtalan környezetszennyezés, ami az emberrel együtt valamennyi élőközösség létét kihalással fenyegeti.

Mindezek figyelembe vételével a jognak nemcsak az emberek egymás közötti és az individuális egyedeknek és emberi csoportoknak az emberi közösségeket működtető önkormányzati/állami intézményekkel fennálló joghatást kiváltó kapcsolatait kell a jognak rendeznie, hanem ma már ennél sokkal többet, globálisan az államilag-közjogilag megszervezett egész emberi közösséget körülvevő s e közösség, valamint individuális egyedei létezésére kiható összes létező „világ-univerzális” elem kedvező hatásának a megtartását, megőrzését is. Mind ez kisdimenzióban fennállt a hagyományos, klasszikus jogunk rendszerében is, főleg az emberi egészséget és életet veszélyeztető, valamint a tulajdonlást és a birtoklást jogellenesen megzavaró olyan büntetőjogi és dologi jogi tényállásokban, amelyek a környezettel, annak egyes elemeivel állnak összefüggésben. Ilyenek az ételmérgezés, a kút-, víz-, valamint a légtérszennyezés és mérgezés, a robbanóanyagok használatával végzett halászat, a jogellenes vadbefogás, a rablógazdálkodású erdőirtás, az ugaroltatással együtt járó földművelés, növénytermesztés, valamint a bányászat. Ez utóbbiakkal kapcsolatos speciális normaszabályok önálló szak-jogágakat alakítottak ki, mint amilyen az erdő-, és vadgazdálkodási jog, az agrárjog és a bányajog, a vízgazdálkodási és a halászati jog, újabban pedig a természet-, és környezetvédelmi jog. Mindezeket megelőzően pedig még a kapitalizmus hajnalán a termelő és termékforgalmazási gazdálkodással összefüggésben a polgári jogból kiszakadt a kereskedelmi és a váltójog.

Ezek a szak-jogterületek azonban nem „Deus ex machina” jelentek meg hirtelen a jogi szféra légüres terében, hanem kisarjadtak abból az alap fundamentumból, amely a jogrendszer-tagozódás alapját képezik, vagyis a közjogból és a magánjogból, mind a két jogterület elemeinek egy szak-területen, azaz egy szak-jogágon belüli összefonódásaként. Éppen ezen összefonódás alapján nevezi találóan e szakjog-területeket Sárközy Tamás alapjogokon átnyúló „keresztbe fekvő” jogágaknak.⁶ Azok a klasszikus „alap jogágak”, amelyekben ezek a „szakjogágak” keresztbe fekszenek szintén a jogfejlődés során osztódásnak indultak. A két alapvető felosztás, a közjog és a magánjog szintén osztódásnak indult. A felosztás elvi alapja azonban továbbra is azonos maradt. A közjogra és az abból kisarjadt speciális jogágakra, az alkotmányjogra/államjogra, a közigazgatási jogra és annak szakjogági területeire a szabályozás tárgya szerint a közérdek és a közjó, a szabályozás módszere szerint az alá-fölé rendeltség a jellemző. Ezzel szemben viszont a klasszikus magánjog valamennyi területére a szabályozás tárgya szerint a magánérdek, illetve a magánérdekek összehangolása, a szabályozás módszerére pedig a mellérendeltség a jellemző.

A jogrendszernek ilyen módon a közérdek és a magánérdek alapján közjogra és magánjogra történő felosztása ma már kevésnek tűnik. Ugyanis egyrészt az emberiségnek a gazdasággal, a technikával és a technológiával, valamint a külső természettel való kapcsolata a korábbi időszakokhoz viszonyítva sokkal többdimenziójú azok ellenére, hogy ezek a dimenziók a specialitásaik ellenére egymással elvi síkon összefüggésben, kapcsolatban állnak. Bár korábban sem volt igazán tiszta közérdek és tiszta magánérdek, valamint ennek leképeződéseként tiszta közjog és tiszta magánjog, mert mindkettőnek normatív szabályozása (anyagi jog) és e szabályozás érvényre juttatása az állam intézményrendszerén és annak működésén keresztül történik, azonban ez mára egyre nagyobb egyre erőteljesebb etatikus beavatkozás mellett valósul meg még akkor is, ha ez a beavatkozás politikai okokból kifelé rejtve marad.

E mechanizmusnak megfelelően a jog közjogi és magánjogi anyagi és alaki jogi normák rendszerezett sokaságából áll, és mindegyik kapcsolódik a mögöttük meghúzódó

⁶ Sárközy Tamás: A szocialista vállalatelmélet jogtudományi alapjaihoz, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó (KJK.), Bp. 1981. 481-488. o.

hasonló anyagi és alaki alapnormákkal együtt az alap jogtárgyak, valamint az azokból kiágazódó származékos rész-jogtárgyak valamelyikéhez, magában a szabályozásban elhelyezve az adott jogtárgyhoz kötődő normatív előírásokat és kikényszerítési, végrehajtási módjukat. Ugyanakkor ezt figyelembe véve minden jogi normatív szabálynak van rendelkező része és szankciója. A rendelkező rész lehet kógens, vagyis kötelezően alkalmazandó, ami akkor áll fenn, amikor a norma közjogi tartalmú, de lehet diszpozitív, vagyis ajánló jellegű, amitől a felek belátásuk szerint térhetnek el. Ez esetben a jogi norma magánjogi jellegű, ahol az előbbivel szemben a szankció, vagyis a jogkövetés hiánya esetén s kikényszerítés nem hivatalból (*ex officio*) valósul meg, hanem a felek igényétől függően privát indítványra. Ebből átható, hogy mind az anyagi, mind az alaki (eljárási) jogi normákban egyaránt megtalálhatók a közérdeket és a magánérdeket érvényesítő normatívák és azok jogintézményi végrehajtásának biztosítékai, amelyek attól függően tartoznak a közjogba vagy a magánjogba, hogy e két jogi faktorból melyik a dominánsabb. Ahol a közjogi és a magánjogi faktor egyenlő súlyú, akkor áll fenn önálló egyes szak-jogági besorolás.

Globálisan nézve, ilyenek tekinthető a munkajog. Szétbontva azonban a foglalkoztatás-támogatás a szolgáltató munkaügyi szak-közigazgatás része, ahol jelentős a magánjogi eszközrendszerek különösen a képzéssel és a képzéssel összekötött munkapraktikum szerződés útján történő elvállalása, míg a munkavédelmi és a munkaügyi előírások felügyelete a rendészeti munkaügyi szak-közigazgatás részét képez, ugyanakkor a szerződéses munkaviszony, vagyis az ún. „individuális munkajog”, valamint a munkavállalói és a munkáltatói érdekvédelmi szervezetek kapcsolatát és jogosultságait tartalmazó „kollektív munkajog” jogdogmatikailag a polgári jog kötelmi jogának egzisztenciális és szociális munkavállalót védő minimál-standardokkal körbeágyazott speciális jogterülete.⁷ E mellett a magánjog kötelmi jogi részén belül, mint egy szigetként jelentkezik a nagy szakértelmet igénylő szerződéseknél a szakmailag jártas szolgáltatókkal és az általuk előre elkészített blankettaszerződésekkel szemben a laikus fogyasztók közjogi előírásokkal történő védelme, amely a munkaszerződés esetében is az egzisztenciálisan kiszolgáltatott munkavállaló védelme érdekében az előbb említett szociál-egzisztenciális minimál-standardokon keresztül fennforog.⁸

Ez a klasszikus alap-jogágak és a belőlük kisarjadó rész-jogágak képezik jogdogmatikailag azt a részben közjogi, részben magánjogi, részben vegyes szakjogi materiát, amely körülveszi a közjogi és magánjogi központi alapjogi materiát, vagyis az alkotmányban lefektetett alap-jogokat és kötelezettségeket, az államhatalmi és igazgatási szervrendszerét, hatás és illetékességi körének alapelveit, valamint egymással és más jogalanyokkal fennálló kapcsolatait, ide értve a jogi és a természetes személyeket egyaránt. Ez az a centrum alapjogi materia, alapjogi magterület, amelyből kör-körösen sugároznak ki az egyes közjogi, magánjogi és vegyes szak-jogági területek, mint egy alap-jogágakat képezve. Ebbe az első körgyűrűbe közjogi alap-jogági körbe indokolt besorolni az állami mechanizmus jogát, vagyis az államjogot, az államjogi hatalommal összefüggő végrehajtást, szervezést, közrendészetet és szakrendészetet megvalósító közigazgatási jogot, a magánjogi alap-jogági körbe egyelőre még a polgári jog egészét. Ezek mellett vegyes szak-jogágként ebbe a körgyűrűbe tartozik a szolgáltató közigazgatási jog, az ugyancsak vegyes szak-jogágként kezelendő kereskedelmi, újabb szóhasználattal élve gazdasági jog, amely a kereskedelmen kívül az ipari jogot is magába foglalja. Ezekkel párhuzamosan e körgyűrűbe tartozik még vegyes szakjog-

⁷ V.ö.: Gyulavári Tamás (szerk.): Az Európai Unió szociális dimenziója. Szociális, Család-, és Munkaügyi Minisztérium kiadása, é. n. Budapest.; Gyulavári – Kőnczei: Európai szociális jog. Osiris K. Bp. I. rész

⁸ Prugberger: Az egyedileg nem tárgyalt tisztességtelen szerződési feltételek értelmezése a hazai és az uniós magánjog fogyasztóvédelmi, gazdaság-, verseny- és hitelezés-ügyi szabályai vetületében. In: Lentner Csaba (szerk.): A devizahitelezés nagy kézikönyve, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Tankönyv-kiadó Vállalata, Bp. 2015. 337-364. o.

területként az agrárjog, a környezetvédelmi jog és lehet alapja annak is, hogy a civilizált körébe tartozó munkajog is vegyes szakjogként e körgyűrűbe tartozzon, bár a magánjogi szabályok súlyát tekintve szerintem inkább a polgári jog részét képezi. Végezetül ezt a körgyűrűt abroncsként átöleli a büntetőjog, amely akkor lép működésbe, ha az itt megjelölt jogterületeket természetes személyek részéről olyan jogellenes beavatkozás éri, amely a társadalomra, azok köz-, és magánjogi intézményeire, emberek egyes csoportjaira, valamint egyes emberekre, a természetelő és élettelen képződményeire, a jogalanyok javaira különösen nagy veszéllyel és/vagy kár bekövetkezésével jár.

Ami az alapjogi/alkotmányi centrumkör és az azt körülvevő most tárgyalt körgyűrű határvonalát illeti, képletesen valahol ott helyezkednek el az előbb tárgyalt jogágak alapelvei, ahol viszont az egyes jogágak alapelvei sok tekintetben tartalmilag hasonlóan egymáshoz. Ez a hasonlóság nyilván az alaptörvénybe foglalt alkotmányos alapjogi elvekből ered. Ellentétben azonban Hans Kelsenel, eme alkotmányjogi alapelvek gyökere nem egy hipotetikus alpnormában keresendő,⁹ hanem abban az állami funkciórendszerben, állami mechanizmus rendszerben, illetve államrezonban, amelyet az állam a társadalom és a természet objektív törvényszerűségei alapján megoldandónak ítél. Ez az a központi kör, amelyből a szükségességet akár természetjogilag vagy másként felismerve alapjogként rögzíteni szükségesnek tart. Legfőbb ezek között a jognak való államirányítási alárendelés, vagyis a jogállamiság, a vezetés, valamint a vezetésre hivatott intézmények és a társadalom különböző szegmensei és intézményei közötti párbeszéd. Ezen kívül még az a jogi kölcsönhatás, vagyis az állami irányítás demokratizmusa is, amellyel összefügg az ember egzisztenciális alapvető eszmei és materiális értékeivel összefüggő jogok tiszteletben tartása, valamint az olyan alapvető jogok biztosítása, amelyek egy részét kibontva az alkotmányt körülvevő gyűrű egyes közjogi, vegyes szakjogi, valamint magánjogi szabályai fektetnek le. Ezeket hangsúlyozottan az alkotmányon, az egyes jogágazatokon kívül hangsúlyozottan a büntetőjog is véd az alkotmányt körülvevő jogágazati szelvényekből álló itt tárgyalt körgyűrű. Legfőbb alapjogelvi formában igen pozitíven és teljes körűen mindezt a német „Grundgesetz” abban fogalmazza meg, hogy Németország alkotmányos szociális jogállam. A szociális jelző kihangsúlyozása azért vált lényegessé, mivel az 1990-es évektől kezdve Nyugat-Európában is egyre erőteljesebb több jóléti államban is, így Franciaországban, és különösen a skandináv államokban a jóléti államosság és a szociális piacgazdaság lebontása a globalista neoliberális piacgazdaságra való áttérésre kényszerítés érdekében. Ettől az Alaptörvény itt említett deklarációja védte meg eddig és védi meg ma is Németország szociális piacgazdasági jellegét és biztosítja sértetlenül állampolgárai számára a többi európai államhoz viszonyítva sokkal magasabb szinten a szociális jogokat.¹⁰ Mivel a Magyar Alaptörvény szintén csak „szociális” jelző nélkül a jogállamiságot deklarálja, állt fenn az a lehetőség, hogy a privatizáció során a nemzeti vagyont a nyugati multinacionális vállalatok kivigyék az országból, az 1970-es és 80-as években felvett nyugat-európai banki és IMF hitelekből reorganizált vállalatok olcsó megvételén, rövid átmeneti működtetést követően leszereljék személyzetük elbocsátása kíséretében. A cél ugyanis a magyar kelet-európai piacok megszerzése volt.¹¹

E hiányossággal ellentétben ugyanakkor a magyar Alaptörvény utal a kartális alkotmányok közül legerőteljesebben a mai magyar jogrendszer kialakulásának a

⁹ Kelsen, Hans: Tiszta jogtan (Ford. Bibó István). Új kiadás (Varga Csabától) Bp. 1988. Kritikáját adja Peschka Vilmos: A modern jogfilozófia alapproblémái. Gondolat K. Bp. 38-55. o.

¹⁰ Prugberger: Szociális jogok és környezetvédelem az új Alaptörvényben. In: Az új Alaptörvényről – Elfogadás előtt. Konferencia-buletin, szerk.: Téglási Andás. Az Országgyűlés Alkotmány-, és Igazságügyi, és Ügyrendi Bizottsága kiadása Bp. 2011.

¹¹ Prugberger: A nyugat-európai és a közép-európai országok privatizációjának jogi rendezéséről. In: Ünnepi tanulmányok IV. Gáspárdy László professzor 60. születésnapjára. Novotni Alapítvány kiadása, Miskolc, 1997. 334-356. o.

körülményeire a keresztény-keresztén gyökereire,¹² amelyet a neoliberális elvilágiasodott európai uniós vezetés folyamatosan kritizál. Én a gyökerekre való utalást helyesnek tartom, mert végső soron a kulturális gyökerekből vezetődnek le az alapjogi elvek és az alapjogi centrum-magot körülvevő első jogági gyűrűrendszerben lévő jogági szabályrendszerek alapelvei. Ezt azonban indokolt lett volna kiegészíteni azzal, hogy a klasszikus görög-római és a zsidó-keresztény/keresztény, valamint a polgáriásodás kulturális gyökerei határozzák meg etikai és természetjogi alapon Magyarországon is az alapjogi/alkotmányi normamagot.¹³ Eme első gyűrűrendszert követi hasonló elrendezésben egy második gyűrű rendszer, amely az első gyűrűrendszer jogágazatait tovább tagolja a specializáció igényei szerint. Így jelennek meg a szak-közigazgatási jogágak, egészségügyi, kulturális, oktatási stb. szakközigazgatás, a közigazgatási jog területén, a polgári jogon belül a személyi jog tulajdonjog, kötelmi jog, öröklési és családi jog, valamint a szellemi alkotások joga, a vegyes szak-jogágaknál a gazdasági jog esetében az iparjog az élelmiszerjog, a borászati jog, az agrárjogon belül a földhasználati-növénytermesztési jog, az állattenyésztési jog és így tovább. A jog és a társadalmi viszonyok egyre bonyolultabbá válásával lehet, hogy rövidesen a további specializálódás miatt al-jogágazati kör az előző kör szakjog-ágazataiból, ahol a két kör egymást elválasztó határainál szintén kialakulhatnak speciális alapelvek, amelyek azonban az előző körnek az alapelvein nyugszanak, csak tovább konkretizálják. És itt, az egyes gyűrűket egymástól, főleg pedig az első gyűrűt az alaptörvénytől elválasztó határvonalnál fellelhető alapvető határvonalaknál áll fenn az az újabb jogintézményi beiktatási körgyűrű sáv, amelyben a jogrendszernek az alkotmányi jogi ama elvei és normái töltenek ki, amelyeket az alkotmánybírósági gyakorlat kreál. Pokol Béla ezt a jogrendszer megduplázódásának nevezi, ami viszont az előbb kifejtett újabb jogspecializációs kör megjelenése folytán egyelőre csak a jogrendszer triplázódásához vezethet el, de lehetséges, hogy távlatilag bekövetkezik ily módon a jogrendszer qatriplázódása is. Ugyanakkor azonban az alkotmányi jog ilyen szétterjedett szemléletével szemben beszélhetünk egy több szintből álló egységes alkotmányi jogról is.

Az itt bemutatott elhatároló sávokban, kiindulva az alkotmányjogi/alapjogi mag és az első jogági szelvényeket magába foglaló körgyűrű közötti határvonalból és ugyan így a további egyre specializáló körgyűrűket az előzőektől elválasztó sávból, az ezekben az elhatároló vonalakban, sávokban megtalálható egyre konkrétábbá váló jogelvek mezsgyéje válik az alkotmányi jog területévé. Erre az által kerül sor, hogy az egyes jogágak anyagi és eljárásjogi szabályrendszerének az elvei találkoznak az alkotmánybírósági határozatok azon döntéseinek a tartalmával, amelyek az egyes jogágak és szak-jogágak elveit az élethez közelítik. Ezen kívül az alkotmányjogi materiát gazdagítják az Európai Szociális Chartában meghatározott európai állampolgárokat és politikai üldözöttségük miatt az Európai Unió valamelyik tagországába befogadott menekülteket megillető alapvető szociális jogok is, amelyeket az alkotmánybíróságok szintén figyelembe vesznek határozataik meghozatala során. Ez által a nemzeti jogok egyes jogágainak az alapelvei az adott nemzeti alkotmány joggyakorlatával gazdagodva, e gyakorlatot az alapelvekkel kibővítve végül is megteremtik az alkotmányi jogot. Azt az alkotmányi jogot, amely a nemzeti jogrendszer alaptörvényi/alkotmányjogi magjából kiindulva és azt kiegészítve az Európai Szociális Charta, valamint a Római Szerződés és a Lisszaboni Charta alapjogi jellegű szabályainak is a figyelembe vételével kialakított döntések adják e jog materiáját. A jogdogmatika tudományának lesz az a feladata, hogy ezt az alkotmányjogi döntési materiát azokhoz a jogágakhoz telepítse, amelyekhez tartalmunk szerint tartoznak. megfelelő jogágakhoz történő tartozás rendszerbe foglalt alapjogi szabályainak a figyelembe vételével kialakított döntéseinek a megfelelő jogágakhoz történő tartozás rendszerbe foglalásával a jogtudomány kezdi kialakítani azt az új jogágot, amelyek

¹² Prugberber: Szociális jogok és környezetvédelem az új Alaptörvényben. In: 9. jegyzet

¹³ U. ott

alkotmánybírósági döntésekkel kialakított szabályrendszere összekapcsolja az alkotmányjogi/alapjogi magot a jogági alapelvi előírásokkal. Ez a joganyag még tovább gazdagodhat az ENSZ olyan szakbizottságainak emberjogi és szociális jogi szakbizottságainak olyan emberjogi és szociális, egzisztenciális kérdéseket érintő egyezményeivel, mint amelyeket a munkavállalók szociális és egzisztenciális jogainak a védelmében a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Világszervezet (FAO), valamint az Egészségügy Világszervezet hoz.

Összegezőképpen az eddig kifejtettekből, valamint Pokol Béla készülő munkájából az tűnik ki, hogy az alkotmánybírósági döntési gyakorlatból kialakulóban van az új alkotmányjogi jogág. Az alkotmányjogi jogág joganyaga a mindenkori alkotmány, alaptörvény rendelkezéseinek a vonatkozó konkrétabb előírásaival történő összevetésével kapcsolatos alkotmánybírói döntések rendszeréből áll. Az alkotmány/alaptörvény előírásainak a címzett jogág és azon belül valamely jogintézményéhez kapcsolódik.

Mindezt figyelembe véve, az alkotmányi jog végső soron egy olyan egységes átfogó jogág, amely azonban a hagyományos jogrendszer, illetve ama jogrendszer válik viszonylagos módon tagolttá, amelyet a hagyományos jogrendszer továbbgondolása alapján próbáltam továbbfejleszteni. Matériáját nem tételes-jogi normák adják, illetve alapozzák meg, hanem az alaptörvény és a hagyományos jogágakhoz tartozó jogszabályok és bírói, valamint közigazgatási jogalkalmazási gyakorlat alaptörvényi összevetés alapján megalkotott alkotmánybírói elvi és konkrétabb döntései, ahol figyelembe vételre kerülnek az európai uniós normák és az ENSZ szakosodott intézményei közreműködésével megalkotott nemzetközi egyezményei is.

Mind ez, amit leírtam, egy vízió, amely kapcsolódik Pokol Béla nagyon is lényeges és előremutató elképzeléseihez. Ha Pokol Béla elképzelése egészben vagy részletesen valóra válik, úgy megvan az esélye annak, hogy az általam itt felvetettek hasonló arányban valóra válnak. Mivel az alkotmányi jog lényegében az alkotmány előírásai és a tételes-jog, valamint annak gyakorlata közötti kapcsolódódás jogát jelentené, általános elismertsége esetén nem fordulhatna elő olyan helyzet, mint az 1990-es évek közepén Csehországban. Ott ugyanis a privatizáció során magántulajdonba került budejovicei gépgyár új tulajdonosa az európai államok szabályaival ellentétben a gyárból távozó dolgozókkal ellenérték fizetése nélkül kötött meg a versenykizárási megállapodást, amelynek alapján a munkaviszony-megszűnését követően maximum két évig nem gyakorolhatja azt a foglalkozást és nem is helyezkedhet el abban a foglalkozásban, amelyet a távozó munkáltatójánál gyakorolt. Mivelhogy az európai államokhoz hasonlóan a cseh szabályozás szerint is érvénytelen az ilyen ingyenes megállapodás, amit a munkáltató a távozó munkavállalókra rákényszerített, azok minden további nélkül elhelyezkedtek. Emiatt a gyártulajdonos szerződésszegés megállapítása és kártérítés iránti keresettel élt, amelyben a brünni Legfelsőbb Bíróság igazat adva a munkavállalóknak a törvényi előírással ellentétes ingyenes megállapodásokat semmisnek minősítette. A tulajdonos e legfelsőbb bírósági ítélettel szemben panasszal élt a Prágai Alkotmánybíróságnál, amely a szerződési akaratszabadság alapjogi szabályának figyelmen kívül hagyása miatt minősítette alkotmányellenesnek a Legfelsőbb Bíróság ítéletét, viszont elmulasztotta figyelembe venni a munkavállalóknak a versenykizárási megállapodásnál jelentkező szociális alapjogait.¹⁴ Magyarországon a Soros pénzekből folytatott civilszervezeti érzékenyítési tanfolyamok hatására állhatnak elő hasonló ítéletek, melyek egyikénél egy olyan valaki követett el lakáshasználattal kapcsolatosan durva birtokháborítást, amelyet az „érzékenyített” bíróság nyakatekert joglevezetéssel helytállónak minősített, és amelyben meghozott birtokháborítást elutasító ítéletet nem volt hajlandó az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való alapjog alapján alkotmányjogi szempontból

¹⁴ Sylvia Sparfeld: Nachvertragliches Wettbewerbsverbot in tschechischen Recht. WIRO 7/1976. 249. p.

megvizsgálni.¹⁵ A jó hírnévhez való alkotmányos alapjoggal, valamint az ártatlanság vélelmével ellentétes a munkajogi kommentárnak az az álláspontja, miszerint nemcsak az nem tölthet be pedagógusi, gyermekfelügyelői állást, akit gyermekek és/vagy fiatalok sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt elítéltek, hanem az olyan sem, akivel szemben ilyen ok miatt büntető eljárás indult, de az ügy vagy bűncselekmény, vagy bizonyítékok hiánya miatt felmentéssel végződött.¹⁶ Az alkotmányi joggal történő jogduplázódás esetében az ilyen disszonáns helyzetek megelőzhetőkké válhatnak.

¹⁵ Szombathelyi Törvényszék, 12. Pf. 20.562/2017/5/II. sz. másodfokú ítélet, AB:IV/196-3/2018. alkotmányossági kontroll kérelmet elutasító határozat

¹⁶ Dr. Román Róbert egyetemi docens (Eszterházy Egyetem) és miskolci gyakorló ügyvéd észrevételezése.